

ANALYSIS OF THE TERMS "ACME IN THE TEACHING PROFESSION" AND "PROFESSIONALISM OF TEACHER"

NELI DIMITROVA

ASSOCIATE PROFESSOR PHD
AT KONSTANTIN PRES LAVSKY – UNIVERSITY OF SHUMEN
PEDAGOGICAL FACULTY,
DEPARTMENT TECHNOLOGY STUDY AND VOCATIONAL EDUCATION

BULGARIA

DIMITROVA.NELLY@GMAIL.COM

ABSTRACT: SERVING AS ONE OF THE MOST DIFFICULT PROFESSIONS EXECUTABLE TODAY IN MODERN SOCIETY IS TEACHING PROFESSION. THIS REQUIRES A NEW LOOK AT THIS PROFESSION AND A NEW WAY OF ANALYZING. THEREFORE, THE ARTICLE EXAMINES THE TEACHING PROFESSION IN TERMS OF SCIENCE AKMEOLOGIYA AND MAKES A COMPARATIVE ANALYSIS OF THE CONCEPTS OF "ACME IN THE TEACHING PROFESSION" AND "PROFESSIONAL TEACHER". AT FIRST READING THE TERM "ACME" IS IDENTIFIED WITH THE TERM "PROFESSIONALISM", BUT IN PRACTICE THERE IS A SIGNIFICANT DIFFERENCE BETWEEN THEM AND THE DIFFERENCE IS CLEAR IN THE ARTICLE.

DISCUSSED ARE THREE MAIN INDICATORS OF THE TEACHING PROFESSION: THE REQUIREMENTS AND NEEDS OF THE PUBLIC DEVELOPED; CHILD (THE STUDENT); EDUCATIONAL PROCESS AT SCHOOL.

IN THE TABLE ARE DISPLAYED CHARACTERISTICS OF BOTH CONCEPTS "ACME IN THE TEACHING PROFESSION" AND "PROFESSIONAL TEACHER" AND AN ATTEMPT WAS MADE TO COMPARE.

KEYWORDS: ANALYSIS OF THE CONCEPTS OF "ACME IN THE TEACHING PROFESSION" AND "PROFESSIONAL TEACHER".

Като една от най-трудно изпълнимите професии днес в съвременното общество е учителската професия се налага нов поглед към тази професия и нов начин на анализиране. Защото независимо от периода на реформа в образователната система, изисквания на обществото и организация на учебния процес учителят трябва да е винаги подготвен и неговите действия да са адекватни и на ниво. Това поставя учителската професия на преден план в обществено-културния живот. От труда и отношението на учителя зависи равнището на образованост на обществото, както и развитието на всяка нация. Колкото по образована е една нация, толкова повече отдава смисъл и уважение към учителската професия, защото разбира важността и ролята ѝ. Това се определя от факта, че учителят се явява мост между научните знания и уменията на човечеството. Учебниците и книгите сами по себе си са важен източник на знания и информация, но преминали през погледа на учителя тези знания „оживяват“ в буквалния смисъл на думата. Затова учителската професия се отличава от всички останали по своята специфична роля и предназначение - а именно провокиране интереса на учениците към различни области на научното познание; формиране и развитие на личността на учениците чрез изучаваните области в училище, организиране и провеждане на образователно – възпитателния процес и пълноценното интегриране на децата в училищната и социалната среда. В съвременните изисквания учителят трябва да умее да се ориентира в постоянно нарастващия поток от информация, да подбере основното и да го поднесе в дидактически достъпен вид на своите ученици. Учителя като професионалист трябва да владее уменията, с които да мотивира

учениците не само да усвояват заобикалящата ги среда, но и да я анализират на основата на научни факти и явления, както и да провокира тяхното желание за търсене и намиране на нови знания и умения.

Базирайки се на изложеното до тук се вижда, че трудът на учителя е изключително отговорен и сложен. Това налага разглеждането на учителската професия от гледна точка на науката акмеология.

„Акме” в професионалното развитие е „психично състояние, което означава най-високото равнище на професионално развитие, което може да се постигне от човек в дадена професия“ [4, 2004]. Аналогично „акме” в учителската професия е също психологично състояние на човек достигнал връх (най-високото равнище в своето развитие) при реализацията на своята педагогическа дейност.

Въз основа на това редица руски автори като Б. Г. Ананиев, А.А. Бодалев, А. А. Деркач, Н. В. Кузмина, А. К. Маркова и др. разглеждат това високо равнище като форма за достигане на и го наричат „професионално акме”. Под понятието „професионално акме” А. А. Дечкар обобщава „психично състояние, означаващо максимална мобилизация и реализация на всички професионални способности и възможности на човек в определен етап от живота” [4, 2004].

На пръв прочит понятието „акме” се идентифицира с понятието „професионализъм”, но на практика има съществена разлика между тях.

Според тълковния речник професионализъм е „висока степен на умение , което е присъщо за дадена професия” [11], докато „акме” като цяло в професионалната дейност се приема като качество на личността за реализиране във висока степен дадена професионална дейност.

„Професията учител се гради върху системата на педагогическите науки, върху съвкупността от закономерности, принципи, методи, форми и средства за провеждане на учебно възпитателния процес, върху съчетаването на теорията и практиката на педагогическата дейност, върху владенето на техниката и технологията на дидактическата и на възпитателната работа и не на последно място, върху качествата на извършителя на тази професия” (10, стр.10).

Трудът на учителя се диктува от законите на човешкото развитие. То се подчинява и регулира от материалното и духовно изискване на обществото с целия си обхват и многостранност, с цялата си сложност и диалектика.

Основната характеристика на учителската професия е формиращото ѝ въздействие върху цялостното развитие на детето, ученика, личността - в професионално отношение, интелектуално, нравствено, естетическо и т.н. Това е една от най-старите и масови професии, но тя е и основа за всички останали, защото без нея не можем да си представим овладяването на която и да било друга професия или специалност.

Спецификата на учителската професия се определя от три основни показателя, отразени на фигура 1 [6]:

- Първият показател на учителската професия е изискванията и потребностите на общественото развитие. Тя е обхватна, комплексна и не се свързва само с формиране на знания, умения, отношения, а също и с формиране на личността на ученика, като автономна, самостоятелно мислеща, способна да се самоопредели и да формира собствена позиция, която да може да отстоява, способна да се ориентира в противоречията на съвременната реалност, да решава възникващи проблеми, да намери мястото си в социалната общност.

Целта се свързва с възпитаване на общочовешки ценности и добродетели, на граждански дълг, будна съвест, достойнство, високо чувство за отговорност в ученика. Овластяването на знания се превръща не в цел, а в средство за интелектуално, нравствено, естетическо развитие на личността.

- Вторият показател е на педагогическия труд това е детето, ученикът - сложен, динамичен и интензивно променящ характеристиката на личността си. Важно е да се подчертае, че ученикът е не само обект, но и субект на собственото си развитие и личностно създаване, има свои индивидуални и възрастови характеристики, които учителят трябва да познава като цели и в детайли, както и да се съобразява с тях.
- Третия показател на учителската професия е учебно-възпитателния процес в училище, разбран като дълбоко хуманизиран и демократизиран процес. Той трябва да бъде така планиран, организиран и реализиран от учителя, че да направи възможно формирането на социални чувства, отговорност към себе си и другите, пълноценно развитие на всички страни на личността на ученика.

Затова учителската професия е изключително сложна и динамична. Учителят на всеки етап от развитието на обществото трябва да има нужните знания и умения да преподава необходимата материя, адекватно във времето в което живеем и интересите, които има обществото. Тези знания и умения непрекъснато се допълват и развиват за да е в крак с тенденциите и развитието на науката. Средствата, с които си служи в професионалната си дейност учителят са подчинени на крайната цел и очакваните резултати.

Според Г. Димитрова в теорията и в педагогическата практика на преден план, като водещо средство, се посочва учебното съдържание. На второ място измежду средствата се поставя личността на учителя, защото включва евристични елементи и елементи на ситуативност [5, с.41].

Всичко това води до изграждане на акме в личността на учителя. Когато той достигне своето акме, тогава той започва да развива своя професионализъм. Следователно професионализма на учителя е в следствие от неговото акме в професионално развитие. Затова има професионализма в учителската професия се разглежда на различни етапи от неговия трудов стаж. В таблица 1 е направен опит за сравняване на двете понетия „акме в учителската професия” и „професионализъм на учителя” като са изведение техните характеристики.

Таблица 1. Характеристики на понетията „акме в учителската професия” и „професионализъм на учителя”

АКМЕ В УЧИТЕЛСКАТА ПРОФЕСИЯ	ПРОФЕСИОНАЛИЗЪМ НА УЧИТЕЛЯ
Високо равнище на познание	Високо равнище на действие
Качество на личността	Умение на личността
ситуативна характеристика на личността, която се придобива, развива и променя чрез обучение и възпитание	надграждаща степен с динамичен характер, зависеща от определени външни изисквания и от промяна
стандарт и специфичен ценз, чието ядро е разумно да бъде усвоявано в годините на придобиване на качеството “дееспособност”, т.е. в рамките на задължителните за образователна подготовка, за да бъде гарантирано ефективно справяне на всяка	съставна част от интегралния процес на образование (общо и професионално), която има за задача да осигури общото равнище на културата на всяка отделна личност и на нацията като цяло, запознаване с ценностите, нагласите и стандартите на съвременната цивилизация

подрастваща личност с основните житейски функции, които я очакват и подпомагат процеса на пълноценното ѝ участие в системата на обществените отношения

система от компетенции, които се придобиват в обучение, което има дейностен характер, и затова се приема, че обучението в висшето училище при професионалната подготовка е благоприятна възможност за формиране на редица основни компоненти

динамична структура от два основни компонента – единият (условно наречен ядро) представлява компетенциите, необходими за изпълнението на широк спектър от дейности, които трябва да се реализират при образователния процес в училище, а другият е променлив в зависимост от специфичните параметри и изисквания към ролята, която трябва да играе човек в определена специфична дейност, и подлежи на формиране предимно в системата на професионалната подготовка и различните форми на образование

За да се постигне акме и професионализъм в учителската професия трябва да се обърне внимание на една от съществените характеристики това е тази професия – а именно социалната ѝ същност. Всичките ѝ елементи са със социално съдържание - обект, средства, задачи, механизми, крайна цел. Учителската професия изпълнява социалната поръчка на обществото - обучението и възпитанието на подрастващото поколение. Тя се реализира чрез социални взаимоотношения и оказва голямо влияние върху социалните норми.

Днес социалната същност на учителската професия придобива нови измерения, детерминирани от реформите, които се извършват в обществото. Тя е комплексна и интегративна по обхват и обем, защото изисква широк кръг от познания в различни области. Тя обединява в себе си постиженията на много науки и специалности.

От всичко казано дотук е ясно, че учителската професия е една сложна, специфична, многообхватна професия, изискваща проява на творческа индивидуалност, интелект, ерудиция, отговорно и продуктивно мислене.

„Педагогическата култура е синтез на висок професионализъм, способности и качества на личността, владееене на педагогически умения и наличие на творчески способности. Тя е и признак на високо развито съзнание, творчески потенциал и овладян културно-исторически опит на човечеството" [8, с. 163].

Този облик на професията изисква и нов начин на реализация на учителя, като носител на стабилността и на промяната. Необходимо е, той да бъде професионална фигура, която да е: сензитивна към промените; отворена към иновациите; толерантна към различията; посветена на професията си; способна да демонстрира както себеуважение, така и уважение към другите; автономна и овластена; високо отговорна за всичко, което е свързано с професията; сензитивна и рефлексивна спрямо индивидуалните и социалните очаквания. За да е способен на всичко изброено до тук, за да изпълни успешно своята обществена мисия, учителят трябва да се стреми да достигне най-висшето състояние наречено „акме” и едва тогава ще може да се изяви и да прояви своя професионализъм.

REFERENCES:

1. **Ananov, B. G.:** Chovek kak predmet poznaniya // Izbr. Psihol. Trudy. , Pedagogika T. 1. 136, Moskva.

2. **Bodalev, A. A., 1998:** Vershina v razvitii vzroslogo celoveka. Harakteristiki I usloviya dostizheniya. Moskva.
3. **Derkacha, A. A., 2000:** Metodologo-prikladnye osnovy akmeologicheskikh issledovaniy. Moskva.
4. **Derkacha, A. A., 2004:** Akmeologiya. Izdatelstvo RAGS. Moskva.
5. **Dimitrova, G., 1994:** Pedagogicheski osnovi na obshtuvaneto pri wyzpitanieto, Bulvest 2000, Sofia.
6. **Zhekova, St., 1984:** Psihologiya na uchitelya, Narodna prosveta, Sofia.
7. **Kuzmina, N. V., 1990:** Professionalizam lichnosti prepodawatelya Moskva.
8. **Kuzmina, N., V., S. D., Pozharskiy, A. E. Pautova, 2008:** Akmeologiya kachestva professionalnoy deyatelnosti specialist. SPb, Kolomna, Ryazan,.
9. **Markova, A. K., 1996:** Psihologiya professionalizma, Moskva.
10. **Mihaylov, M., 1996:** Profesiyata "uchitel". CIUU, S.
11. **BAN 1982:** Rechnik na chuzhdite dumi v bulgarskiya ezik. Sofia